

Justitieombudsmannen
Lars Lindström**Kritik mot två rådmän vid Stockholms tingsrätt för att ha meddelat dom i ett tvistemål drygt tre månader efter avslutad huvudförhandling**

Beslutet i korthet: Efter en huvudförhandling i ett tvistemål tog det tre månader innan tingsrätten meddelade dom. I JO:s beslut uttalas att tingsrätten borde ha kunnat meddela dom inom sex veckor och att de ansvariga domarna inte kan undgå kritik för det dröjsmål som skett.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot rådmännen BB och CC vid Stockholms tingsrätt med anledning av handläggningen av ett tvistemål där han var ombud. Han uppgav bl.a. att rättegången avslutades den 17 december 2010, att överläggning hölls först den 9 och 17 mars 2011 samt att dom meddelades först den 21 mars 2011.

Utredning

Handlingar i tingsrättens mål T 4874-04 begärdes in och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande. Huvudförhandling i målet pågick i sju dagar och avslutades den 17 december 2010 med besked om att dom i målet skulle meddelas den 11 februari 2011. Utredningen omfattade bl.a. två partsförhör och åtta vittnesförhör. Den 9 februari 2011 samt den 4 mars 2011 lämnade tingsrätten besked om att dom i målet inte kunde meddelas på utsatt tid och dom i målet kom att meddelas först den 21 mars 2011. Av protokoll framgick att överläggning i målet hölls den 9 och 17 mars 2011.

Ärendet remitterades till tingsrätten för yttrande och upplysningar om anledningen till att överläggningen påbörjades först den 9 mars 2011 och att dom meddelades den 21 mars 2011.

Tingsrätten (lagmannen DD) inkom med ett yttrande jämte upplysningar från chefsrådmannen EE och rådmannen BB.

Av BB upplysningar framgick i huvudsak följande.

— — —

Huvudförhandling i målet pågick sju dagar under tiden den 6 – 17 december 2010. Parterna fortsatte därefter, med rättsens tillstånd, att skriftväxla angående rättegångskostnaderna till början av januari 2011. Rätten bestod av rådmännen BB, ordförande och referent, och CC samt t.f. rådmannen FF.

Med anledning av vad anmälaren anfört bör konstateras att målet för en erfaren rådmann vid Stockholms tingsrätt varken rättsligt eller vad gäller omfattningen var särskilt krävande.

Direkt efter huvudförhandlingens slut den 17 december 2010 höll rätten i sal 27, där förhandlingen ägt rum, överläggning i målet i enlighet med bestämmelsen i 17 kap. 9 § rättegångsbalken. BB och CC har för vana att alltid i vart fall påbörja överläggning direkt efter avslutad huvudförhandling. Ledamöterna var eniga om utgången, vilken låg i linje med de diskussioner som fortlöpande förts mellan ledamöterna under huvudförhandlingens gång. Undertecknad angav hur domskälen borde utformas. T.f. rådmannen FF anmälde ingen avvikande uppfattning.

Av något skäl har den inledande överläggningen inte noterats i minnesanteckningarna från förhandlingen. Undertecknad uppmärksammade inte detta förhållande när anteckningarna signerades. Vid de tillfällen för överläggning som antecknats, den 9 och 17 mars 2011, ägnades den 9 mars till att gå igenom det förslag till dom som undertecknad utformat och den 17 mars till att bestämma domens slutliga lydelse.

När FF skulle återkomma i tjänst den 18 januari 2011, efter juluppehållet, fick undertecknad från ledningen för avdelningen beskedet att han var sjuk. Någon gång under februari 2011 upplystes, såvitt undertecknad nu kan minnas, att den sjukdom som FF drabbats av var så allvarlig att han inte skulle kunna återkomma i tjänst. Med det beskedet ansåg undertecknad det som uteslutet att kontakta honom angående domskälen i målet T 4874-04. BB och CC fann att förutsättningar förelåg att med stöd av bestämmelsen i 1 kap. 3 a § fjärde stycket rättegångsbalken meddela dom på två ledamöter.

Till följd av arbetsbördan på avdelningen kunde dom inte meddelas den 11 februari 2011, som angetts. Genom beslut den 9 februari 2011 och den 4 mars 2011 flyttades tidpunkten för domens meddelande fram till den 21 mars 2011. Det huvudsakliga skälet till detta var således arbetsbördan på avdelningen. Undertecknad kan inte nu erinra sig huruvida FF:s sjukdom hade någon betydelse för denna fråga.

Yttrandet har avfattats i samråd med rådmannen CC.

EE uppgav bl.a. följande.

— — —

Av anteckningarna från huvudförhandlingen framgår inte om överläggning påbörjades eller inte i anslutning till att huvudförhandlingen avslutades.

Vad ett protokoll eller anteckningar från en huvudförhandling ska innehålla framgår av 6 kap 3 § RB. Av bestämmelsen framgår vilka uppgifter som ska antecknas i protokollet. Protokollet ska skildra förhandlingens förlopp och beslut som fattas och avkunnas ska antecknas. I allmänhet avslutas protokoll och anteckningar med att förhandlingen förklaras avslutad och parterna underrättas om datum för dom. Därefter står oftast angivet att det efter enskild överläggning beslutas dom. Något uttryckligt krav på att det finns en anteckning om att det hålls enskild överläggning och beslutas dom finns inte, även om upplysningen kanske bör finnas där med hänvisning till punkt 9 i nämnda lagrum.

Som framgår av BB och CC:s yttrande hölls överläggning i målet i direkt anslutning till att huvudförhandlingen avslutades, dvs den 17 december 2010 och ledamöterna var eniga om utgången. Överläggning hölls således i direkt anslutning till huvudförhandlingens avslutande. Något avsteg från 17 kap 9 § RB gjordes inte och även de synpunkter som framfördes pläderingsvis var lätta att komma ihåg. Det är

naturligtvis beklagligt att det förhållandet att en anteckning inte framgick av protokollet har föranlett detta ärende.

DD anförde bl.a. följande.

— — —

Jag delar de synpunkter som lämnats i bifogade yttranden. Som framgår av uppgifterna påbörjades överläggningen i direkt anslutning till huvudförhandlingen. Det har därmed inte förekommit något fel i tingsrätten när det gäller överläggning till dom i det aktuella målet. Den omständigheten att det i protokollet inte angetts att överläggning hölls även den 17 december 2010 ändrar inte denna bedömning.

Det är beklagligt att tidpunkten för doms meddelande sköts fram vid två tillfällen. Som framgår av utredningen var anledningen till det den mycket ansträngda arbets-situation som rådde på avdelning 5 vid den aktuella tidpunkten. Den omständigheten att tidpunkten för domen sköts fram kan dock inte enligt min mening anses utgöra någon sådan brist i tingsrättens handläggning som kan föranleda kritik.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

I 17 kap. 9 § rättegångsbalken anges att då huvudförhandling har ägt rum ska överläggning hållas samma dag eller senast nästa helgfria dag och om det är möjligt dom beslutas och avkunnas. Om dom inte kan meddelas i direkt anslutning till överläggningen, ska den meddelas senast två veckor efter avslutad huvudförhandling. Ytterligare anstånd kan äga rum om synnerligt hinder finns.

Kravet att dom ska meddelas i nära anslutning till huvudförhandlingen har sin grund i omedelbarhetsprincipen. Om en längre tid förflyter mellan huvudförhandlingen och domskrivandet, är risken stor att något väsentligt blir förbiset, bortglömt eller värderat på ett oriktigt sätt. Dessutom kan dröjsmål med att meddela dom leda till att handläggningen inte uppfyller regeringsformens krav på att en rättegång ska genomföras inom skälig tid (2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen).

Tingsrättens huvudförhandling pågick under sju dagar och domen omfattar 78 sidor. Det framstår som klart att det fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom tvåveckorsfristen. Frågan är då hur lång tid tingsrätten kunnat ta på sig för att färdigställa domen. I förarbetena till rättegångsbalken har uttalats att tvåveckorsfristen inte bör överskridas med mer än en eller annan vecka (NJA II 1943 s. 214).

JK har i ett beslut uttalat sig om tiden för meddelande av dom i ett tvistemål (JK 1987 s. 59). En tingsrätt hade hållit huvudförhandling i kollegial sammansättning i ett tvistemål under tre dagar. Parterna och 18 vittnen hördes. Huvudförhandlingen avslutades den 1 februari 1985 och dom meddelades den 24 maj 1985, alltså efter nästan fyra månader. I JK:s beslut sägs följande.

Enligt min mening föreligger numera ej sällan skäl för att tillämpa reglerna om tid för doms meddelande på ett annat sätt än vad som var avsett när reglerna infördes genom den nya rättegångsbalkens ikraftträdande. Jag vill dock betona att reglerna alltså ska betraktas som gällande och att strävan alltid måste vara att hålla tiden från huvudförhandlingen så kort som möjligt. För tvistemål av ej alltför komplicerad

beskaffenhet bör det även i ett ansträngt arbetsläge vara fullt möjligt att avfatta och meddela domen inom den föreskrivna fjortondagarsfristen. Är målet mer arbetskrävande och föreligger andra arbetsuppgifter som inte tillåter att nödig tid reserveras för ett koncentrerat arbete med domen, kan sådana synnerliga skäl anses föreligga som medger att fjortondagarstiden överskrids. Domsarbetet måste dock ofrånkomligen organiseras på sådant sätt att domen färdigställs så snart sig göra låter. Det uppskov som kan godtas utöver fjortondagarstiden får normalt sett inte överskrida en eller högst två veckor. I sakens natur ligger att de verkligt omfattande målen givetvis kan kräva längre tid för domens avfattande.

Vad sedan gäller handläggningen av det tvistemål som föranlett hovrättens skrivelse hit följer av vad jag redan uttalat att tingsrättens åtgärd att uppskjuta tiden för domens meddelande i månader under inga förhållanden kan godtas. Med beaktande av målets omfattning och domstolens sammansättning finner jag att det måste ha ålegat rotelinnehavaren --- att planera arbetet på sådant sätt att dom kunnat meddelas i vart fall inom fyra veckor. ---

Av utredningen framgår att huvudförhandlingen i det nu aktuella målet avslutades den 17 december 2010 och att dom meddelades den 21 mars 2011, dvs. drygt tre månader senare. Som jag konstaterat var målet av sådan beskaffenhet att fjortondagarsfristen kunde överskridas. Det var emellertid inte något extraordinärt mål. Visserligen pågick huvudförhandlingen under sju dagar men förhandlingarna tog slut tidigt på eftermiddagarna eller redan till lunch. Domen är på 78 sidor men de egentliga domskälen omfattar bara tolv sidor. En del av arbetet med domen (såsom redovisning av yrkanden, åberopanden och utredning) borde rimligen ha kunnat förberedas redan innan huvudförhandlingen avslutades. Dessutom har BB i sitt yttrande med anledning av JO:s remiss anfört att målet för en erfaren rådman vid Stockholms tingsrätt varken rättsligt eller vad gäller omfattningen var särskilt krävande. Mot denna bakgrund anser jag att tingsrätten borde ha kunnat meddela dom inom sex veckor. Tingsrätten har uppgett att anledningen till att domen försenades var den mycket ansträngda arbetssituation som rådde på avdelningen. En så lång fördröjning med en doms meddelande som i detta fall är emellertid, oavsett orsaken, inte godtagbar. BB och CC var ansvariga för domen och de kan därmed inte undgå kritik för det dröjsmål som skett.

Vad AA i övrigt anfört föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.